

Septimiu Chelcea, *Rușinea și vinovăția în spațiul public*,

Editura Humanitas, Iași, 2008

Cartea *Rușinea și vinovăția în spațiul public*, coordonată de profesorul Septimiu Chelcea, își demonstrează cu prisosință nu doar aportul în domeniul cercetărilor de specialitate, ci și necesitatea sa, având în vedere că aceasta propune „prima abordare sociologică a emoțiilor din România” (pag. 13). Autorul urmărește prezentarea acestora plecând de la general spre particular, oferind exemple concrete din variate domenii (cum ar fi cel politic și cel universitar) și urmărind cu succes patru mari obiective: definirea și prezentarea teoriilor emoțiilor, studierea emoțiilor de vinovăție și rușine prin prisma sociologică, studierea manifestărilor acestora pe marginea unor exemple și prezentarea demersului și rezultatelor studiului prin care a cercetat relația dintre emoțiile de vinovăție și rușine și fraudă intelectuală.

Structurată pe nouă mari subcapitole, subordonate celor patru teme prezentate anterior, această carte își propune nu doar a aduna laolaltă cele mai importante teorii despre studierea emoțiilor, ci și a face lumină în hățișul numeroaselor teorii, și a sublinia distincțiile existente între emoțiile de rușine și vinovăție (tratate în multe studii fie ca aceeași emoție, fie ca grade diferite ale aceleiași emoții) și a trage un semnal de alarmă asupra fenomenului fraudei intelectuale.

Cartea prezintă în primele pagini definirea obiectului cercetat, conturează ideile și marile teorii care studiază emoțiile și prezintă modelele explicative ale acestora, punând accent atât pe elementele comune ale lor, cât și pe elementele particulare care fac fiecare teorie unică și care legitimează selectarea și introducerea lor în prezentul volum. Prezentând multiple teorii, accentuând mai degrabă contribuțiile aduse de fiecare decât limitele lor, această carte oferă cititorului un cadru complet necesar pentru studiul aprofundat al emoțiilor sociale.

Capitolul al doilea se concentrează pe prezentarea teoriilor care poartă semnătura marilor nume în fundamentarea sociologiei emoțiilor, lecturarea acestora fiind o adevărată plăcere pentru cititorul avizat. Autorul reușește cu succes să sintetizeze concepte primordiale în studiul emoțiilor, cum ar fi cel de “totem” (Emile Durkheim) sau de muncă emoțională (Steven L. Gordon și Arrie Russell Hochschild) și perspective complexe, cum ar fi cea dramaturgică (Ervin Goffman), sau teoria emoțiilor primare și secundare (Theodore D. Kemper).

După un cadru general astfel creionat, în capitolele următoare (trei, patru și cinci) se urmărește al doilea mare obiectiv: plasarea, încadrarea și explicarea emoțiilor de jenă și vinovăție în cadrul emoțiilor sociale. Astfel, capitolul al treilea se concentrează pe prezentarea noțiunii de capital social, incluzând definirea acestuia, prezentarea funcțiilor sale, a diferitelor puncte de vedere și a conceptelor asociate acestuia, punându-se accent pe cel de încredere, care este prezentat pe larg.

O cercetare completă a domeniului emoțiilor trebuie să includă concepte ca munca emoțională, *burn-out* sau managementul emoțiilor, pe care autorul le prezintă în capitolul al patrulea, acestea fiind importante mai ales în contextul actual, deoarece sunt presupuse de numeroase profesii și domenii.

Cel de-al cincilea capitol tratează despre învățarea emoțiilor în copilărie, dat fiind că înțelegerea genezei și evoluției acestora este o condiție esențială pentru realizarea unui studiu de calitate. Se prezintă rolul emoțiilor în dezvoltarea ulterioară a copiilor, precum și însușirea regulilor de afișare și gestionare a acestora, incluzând diferențele de gen, comportamentul prosocial și învățarea emoțiilor. Se includ aici și apariția și însușirea emoțiilor precum mândria și rușinea, care sunt de interes primar pentru lucrarea de față. Prezentarea acestor teme din multiple puncte de vedere conduce cititorul spre o înțelegere profundă formării și dezvoltării ulterioare a competențelor emoționale.

Capitolul al șaselea are ca scop sublinierea unei distincții între emoțiile de rușine și vinovăție. Tema este deosebit de importantă, mai ales având în vedere că numeroase studii au tratat aceste două emoții fie ca sinonime, fie diferențiindu-le doar prin prisma gradului în care se manifestă. Analizând numeroase puncte de vedere și diferiți factori care le influențează și declanșează, cum ar fi contextul public sau privat, caracterul înnăscut sau dobândit, învățarea acestora și relația cu alte emoții, autorul reușește să argumenteze că acestea sunt într-adevăr două emoții distincte care afectează diferit individul, care au consecințe distincte asupra lui și care trebuie tratate separat. O altă idee importantă a acestui capitol este sublinierea faptului că, deși tratate ca emoții negative, atât vinovăția cât și rușinea au o dimensiune funcțională care ne determină să evităm comportamentele nevalorizate social.

Capitolul al șaptelea este scris într-o notă mai personală, deoarece se simte puternic implicarea autorului și părerea lui tranșantă în legătură cu acest subiect. Scopul este dublu: atât argumentarea necesității cercetării realizate de autor cât și tragerea unui semnal de alarmă asupra acestui fenomen în plină expansiune și față de care nu se iau măsurile necesare. Prin prezentarea a câtorva exemple concrete de astfel de fraudă intelectuală, începând cu studenții și terminând cu profesori de rang înalt, autorul reușește cu prisosință să sensibilizeze cititorul asupra necesității impetuoase de a lua măsuri.

În capitolul al optulea se realizează o trecere în revistă a cercetărilor anterioare realizate în domeniul fraudei intelectuale în universități, demers care creează un cadru general necesar înțelegerii studiului realizat de autor, prezentat în cele ce urmează. În capitolul următor se prezintă în detaliu ancheta realizată de autor, incluzând motivarea și detalierea instrumentului folosit (TOSCA), precum și investigarea practicilor de fraudă existente și a emoțiilor resimțite în legătură cu acestea. Fără a intra în detalii și fără a include aici rezultatele cercetării, menționăm că s-a reușit punerea în evidență a celor mai răspândite practici și a celor care generează cele mai multe și puține emoții negative, a motivelor pentru care

studenții recurg la acestea, a factorilor care influențează gradul de resimțire a acestor emoții și a diferențelor de gen.

În încheiere dorim să subliniem că această carte este importantă dintr-o dublă perspectivă. În primul rând, ea aduce o contribuție practică în ceea ce privește fenomenul de fraudă, cercetarea fiind amplă și valoroasă. În al doilea rând, lucrarea are merite teoretice indiscutabile, autorul făcând lumină în concepte, organizându-le, relaționându-le și accentuând pe plusul de cunoaștere pe care îl aduce fiecare teorie. Toată această elaborare merituoasă este susținută de o impresionantă documentare asupra temei, oglindită în cele peste patru sute de titluri citate la bibliografie.

Emilia Pascal